

Nr 3 2016

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Dukkekomse – Gærhkeme – til menighetsbruk.

Side 15

Europadomstolen dömer ut Sverige

Sid 2

Felles arbeid for forsoning

Side 4

Aahketjh jñh aajetjh

Bielle 20

Sveriges svar till Europarådet döms ut

Europarådet har av Sverige fått en rapport om minoritetsspråkens utbildningssituation. Rapporten får stark kritik av svenska forskare.

Europarådet har kritiserat Sverige åtta gånger för de stora bristerna i möjligheten att få undervisning i de nationella minoritetsspråken. Rådet har uppmanat Sverige att till exempel öka mängden modersmålsundervisning i språken.

Regeringen har i sitt svar redogjort för ett antal åtgärder man vidtagit. Men vad gäller undervisningen i minoritetsspråken och den tvåspråkiga ämnesundervisningen hänvisar man framför allt till att det behöver utredas vilka åtgärder som kan vidtas på området.

DAGS FÖR HANDLING!

Sia Spiliopoulou Åkermark, forskare och docent i folkrätt, dömer ut Sveriges svar till Europarådet. Hon var länge Sveriges representant i Europarådets

FOTO: KRISTIAN POHL/REGERINGSKANSLIET

Alice Bah Kuhnke, kulturminister med ansvar för nationella minoriteter.

expertkommitté för ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter. Hon är förvånad över Sveriges svar.

– Det är mycket anmärkningsvärt att man nu, efter alla år, ska börja utreda läget. Jag har fått den uppfattningen i min forskning att det redan finns en ganska klar bild av vilka brister som råder, bland både forskare och minoritetsrepresentanter.

Spiliopoulou Åkermark lyfter frågan om tillgången till modersmålsundervisning i minoritetsspråken. Enligt en undersökning som Sveriges Radio gjort tidigare i år får de flesta elever en timmes undervisning eller mindre per vecka, vilket alla språkforskare menar är fullständigt otillräckligt.

– Nu är det en fråga om politisk vilja. Man bör sätta sig ner med minoritetsrepresentanter och göra en handlingsplan: vad är möjligt att göra på kort sikt och vad är nödvändigt på lång sikt, säger Sia Spiliopoulou Åkermark.

MINISTER TILLSÄTTER UTREDNING

Sameminister Alice Bah Kuhnke svarar nu på kritiken som regeringen fått.

– De brister som finns är uppenbara för alla, inklusive mig. Just därför är det oerhört viktigt att vi tillsätter en utredning som ger oss underlag som vi kan gå vidare med. Det är flera bitar som behöver falla på plats så att vi verkligen kan leva upp till de krav som ställs på oss.

Den 1 september beslutade regeringen att tillsätta en utredning som ska se över lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Utredare är Lennart Rohdin, som var med och utformade lagen som poli-

tisk sakkunnig i den borgerliga regeringen. Slutsatserna ska presenteras 15 juni nästa år.

Utredningen ska genomföra en sammanhållen analys av minoritetspolitiken för att tydliggöra styrkor och utmaningar och lämna förslag för att säkra efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter och analysera och föreslå hur de nationella minoriteternas inflytande och delaktighet kan stärkas. Utredningen ska också föreslå hur den statliga samordningen och uppföljningen ska organiseras samt överväga om en möjlighet till prövning av beslut ska införas. Man ska också se över lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och lämna förslag till förändringar samt utreda behovet av kunskapsförhöjande åtgärder för att öka samhällets kunskap om de nationella minoriteterna.

KÄLLA: SVERIGES RADIO
BEARBETNING: VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Sameby protesterade mot vindkraftspark

Samebyn Jijnjevaeries medlemmar genomförde 1 juni en demonstration i samband med invigningen av vindkraftsparken Björkhöjden/Ögonfågeln utanför Ramsele i Västerbotten. Samebyn har länge kämpat mot byggnationerna men förlorade.

BAR SORGEBAND

För att visa att det var en sorgens dag för samebyn reste ett 30-tal samebymedlemmar till invigningen av vindkraftsparken för att demonstrera. De ställde upp sig på en höjd i kanten av invigningsområdet och visade sitt missnöje med att bära svarta sorgband på koltan och med den samiska flaggan vajande i skyn.

– Det är en stor sorg att vi mist våra renbetesmarker, sa Marianne Persson, ordförande i Jijnjevaerie sameby, till Sameradion.

Hon berättade att vindkraftsparken är ett betydande intrång och sa också att samebyn inte generellt

FOTO: PRIVAT

Samebyn protesterade i samband med vindkraftsparkens invigning.

är emot naturlig elproduktion.

– Men produktionen ska inte ske på urfolksmarker, sa Mariann Persson.

FLEST VINDKRAFTSPARKER

Vindkraftsparken består av 123 vindkraftverk som är 150 meter höga. Dessutom ligger den i nära anslutning till den redan befintliga vindkraftsparken Stamåsen som har 23 vindkraftverk. Detta

område utgör för närvarande Skandinavien största sammanhängande vindkraftspark.

Jijnjevaerie sameby har flest antal vindkraftsparker inom sitt område av alla Sveriges samebyar.

KÄLLA: SAMERADION OCH MARIANN PERSSON
BEARBETNING: VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Ny avhandling om sydsamiskans grammatik

Den 29 augusti 2016 försvarade David Kroik, doktorand vid Umeå universitet, sin licentiatavhandling.

Sydsamiskan är ett av de mindre samiska språken och tillgången till material som beskriver språket är begränsad.

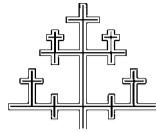
Avhandlingen beskriver sydsamiskans direkta objekt som ex. ordföljd och kasusform.

Avhandlingens beskrivningar av delar av sydsamiskans grammatik kan komma till nytta för nya grammatikböcker och nytt läromaterial i språket.

Avhandlingen är baserad på äldre modersmålstalares intuitiva kunskaper om sitt modersmål och bygger på intervjuer med talare av sydsamiska från både på norsk och svensk sida av Saepmie.

Det här är den första avhandling på forskarnivå som fokuserar på sydsamiska sedan 1940-talet.

KÄLLA: DAVID KROIK
BEARBETNING: VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Glede i fellesskapet

Inntrykka frå ein sommar kan vera mange. Gleder vi kan ta med oss er opplevingar av landskap og atmosfære, både i fjell og skog og i by. Vidare er det møter med menneske, gamle og nære eller nye bekjentskap, som gjer inntrykk.

For min del gjorde konferansen i Trondheim i juni eit djupt inntrykk. Urfolkskonferansen i forkant av sentralkomitémøtet i Kirkenes Verdensråd samla representantar frå heile verda som hadde sterke og viktige historiar å dela. Mange lever i ein heilt annan situasjon enn oss der dei kan bli trua på livet av meir eller mindre offisielle militære grupperingar. For nokre manglar lovgjeving og vern heilt. Dei er uønska eller usynlege som folk. For andre kan lovgjevinga og tilslutning til internasjonale konvensjonar vera på plass, men viljen eller evnen til å gjennomføra

”I Norge har vi både ei sterk sentralmakt og god økonomi. Likevel slår det meg at vi lever med dei same utfordringane når det gjeld å bli sett, tekne på alvor og å bli pressa på det som for andre er økonomisk gevinst.”

den kan vera mangelfull. I land med svak sentralmakt og økonomi kan tildels sjølvstyrte væpna grupperingar eller lovnader om gevinst frå store konsern gjera lovene uverksame.

I Norge har vi både ei sterk sentralmakt og god økonomi. Likevel slår det meg at vi lever med dei same utfordringane når det gjeld å bli sett, tekne på alvor og å bli pressa på det som for andre er økonomisk gevinst. Rammene er ulike, det er

ingen som truar med forbod, fengsel og våpen, men faren er den same. Vi fryktar for at språk, kultur og næring skal forsvinna utan at vi sjølv har utvikla det til noko nytt. Kampen for Sameskolen i Hattfjelldal fortset og likeeins kampen for fortsatt bruk av områda på Fosen og i Kalvvatnan der vindparker trugar reindrifta.

Det er god å møtast og dela forteljingar. Det har eg òg sett og høyrte når ein har møttest i løpet av somma-

ren. Vi møttest i kalvmerkinga, på stevner og ikkje minst til konfirmasjon. Både på norsk og svensk side har konfirmantar møttest og hatt stor glede av fellesskapet. ”Jag har skapat venskapsband för livet”, skriv konfirmant Jenny Jernunger i sin artikkel her i DD. Konfirmasjonsdag og samling med familien er òg høgtideleg og viktig, anten det er mange eller få frå kvar einiskild familie som er med på samisk konfirmasjon. Til saman er vi eit fellesskap. Og det er i fellesskapet vi finn glede, styrke og framtid, anten det no er kampar vi må kjempa eller nye muligheter vi ser.

EINAR
BONDEVIK

Överkonsumtion!

Det är så intressant att se vad som händer i det samiska samhället när samer gör sin röst hörd och lyfter och ifrågasätter det vanliga och vardagliga.

Nu senast såg jag systrarna Sara Marielle och Risten Anine Gaup från Kautokeino som, genom sin konstgrupp Ozas, ville debattera överkonsumtion och illustrerade frågan med samers användande av silver. Det hade lika gärna kunnat vara något annat. Frågan om överkonsumtion är dock viktig att lyfta.

Jag har själv i många år funderat över vårt användande av silver. Jag ser att släkt och vänner inhandlar nya silversmycken. Är det nödvändigt, frågar jag mig? Jag har själv köpt nytt silver men samtidigt känt en bitter eftersmak eftersom jag

”Är det nödvändigt, frågar jag mig? Jag har själv köpt nytt silver men samtidigt känt en bitter eftersmak eftersom jag inte vet var silvret kommer ifrån.”

inte vet var silvret kommer ifrån. Vad jag vet så finns det bara några få rena silvergruvor i världen. I övrigt är silver en biprodukt till andra basmetaller. Och både silver och basmetaller bryts i områden där även urfolk påverkas.

Tänk om jag bär ett silver som har brutits i gruvor på urfolksystrars och -bröders marker? Det känns inte alls bra och då tar det emot att bära det. Då plockar jag hellre fram ärvt silver som jag fått som gåva i

unga år, innan jag visste bättre.

Överkonsumtion gäller inte bara silver. Det gäller hela vår vardag. Att illustrera med silver är bra, för de flesta av oss samer har en relation till silver. Vi bär det på våra dräkter, det har en djupare innebörd och vi ser det som ett skydd för våra barn.

Men frågan kvarstår: Överkonsumerar vi? Ja, onekligen så gör vi det. Den 8 aug i år var den dag då vi förbrukat hela årets resurser. Från och med den dagen lever vi på lånade

resurser, skriver Världsnaturfonden (WWF). Pressen på naturresurserna ökar ju mer tiden går. Vilka ekologiska fotavtryck lämnar vi samer?

Jag säger som systrarna Gaup: ”Vi samer är urfolk: vi värnar våra marker och vi smutsar inte ner. Men vad är det för val vi gör varje dag och hur betar vi oss?”

Det blir allt viktigare att titta på våra vardagliga val och reflektera över dessa. Gör jag val som hotar ett annat urfolk? Gör jag val som hotar vår planet? Vad kan jag välja istället?

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jñh daan bijre: Lite av varje

Guktie ussjedem: Hur jag tänker
Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jñh gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Första sidan:

Saemien Åålmege *dåahkagierkeme* laget av Tomas Tomasson Punde.

Foto: Meeke Krihke Leine Bientie

Felles arbeid for forsoning

Sterke historier og en følelse av fellesskap preget forsoningskonferansen i Trondheim i slutten av juni.

Alle verdensdeler var representert i Erkebisppegården da generalsekretær i Samisk kirkeråd Tore Johnsen og programdirektør i Kirkenes Verdensråd urfolksprogram Katalina Tahaafe-Williams ønsket gjester fra over 30 land velkommen til todagerskonferansen med tema sannhet, helbredelse og forsoning.

LYTT OG LÆR

Dagene før hadde ungdomsrepresentanter fra kirker verden over vært samlet og reflektert rundt temaene for konferansen. Deres mål er å skape et nettverk for forsoningsarbeid sammen. Kunnskap om tradisjoner og kultur er viktige deler i et slikt arbeid.

Jeg var så heldig å ha slektninger som var frampå for å lære meg den samiske tradisjonene da jeg var yngre. Jeg har brukt mye tid til å bare lytte til mine eldre og høre dem fortelle, forklarte Johan Sandberg McGuinne fra Sverige i ungdomsgruppen.

VOLD

En følelse av fellesskap preget salen under foredragene, samlingene og den generelle praten mellom deltakerne i pausene. Men også en alvorlighet, ikke bare knyttet til historien men også dagens samfunn. FNs spesialrapportør om urfolksrettigheter Victoria Tauli-Corpuz, var klar i sin tale.

Vold mot urfolk er fremdeles noe som eksisterer i aller høyeste grad, sa hun og understreket myndighetenes ansvar til å følge deklarasjonen uten å nøle.

Forsoning kan aldri finne sted hvis ikke myndighetene viser at de har forstått. Ikke bare i ord, men også i handling, sa spesialrapportøren og pekte på svakheter med såkalte sannhetskommisjoner.

Med en felles historie av kolonisering, undertrykking og

Helbredelse starter med kjærlighet, sa Candace Champion fra Australia (helt til høyre i bildet) og formidlet det ungdomsgruppen hadde kommet fram til under forsoningskonferansen.

Pyia Macliing Malayao og Victoria Tauli-Corpuz svarte på spørsmål fra salen.

utfordringer med majoritets-samfunnet, kommer også felles traumer. Pyia Macliing Malayao av Bontokfolket fra Filippinene var en av deltakerne som delte sin og hennes folk historie, da innbyggere i hennes landsby senest i fjor høst ble vitne til offentlig henrettelse av tre innbyggere. Preget av hendelsen fortalte Malayao sin historie, som bærer vitne om at vold mot urfolk og

væpnede konflikter fremdeles er et stort problem i dagens verden. Våte øyne og vonde følelser var å skimte blant deltakerne under konferansen da Malayao og andre fortalte om seg selv, sine familier og sine forfedre.

KIRKENES ROLLE

I den urett som urfolk har møtt opp i gjennom tidenes løp, er kirken ikke skyldfri. Konferansen

”Med en felles historie av kolonisering, undertrykking og utfordringer med majoritets-samfunnet, kommer også felles traumer.”

fokuserte på hvordan kirken i dag kan bidra i forsoningsarbeidet.

Kirken har en selvskreven rolle her, og det er gøy at vi befinner oss i Trondheim disse dagene. En spesiell følelse og et sterkt symbol, sa Tore Johnsen og siktet til åpningen av et samisk alter i Nidarosdomen som skjer neste år. Tauli-Corpuz var blant de som kom med forslag til hvordan kirken kan hjelpe til.

Still kirkerom til disposisjon for møter og samlinger. Vær også åpne for at forbryterne får komme til kirken og la dem starte sitt arbeid med anger og forsoning med sine handlinger, var spesialrapportørens oppfordring.

TEKST OG FOTO:
LINA S. JØNSSON

Urfolk krever anerkjennelse og respekt

Verdens urfolk har opp gjennom historien blitt utsatt for grove overgrep av stat, kirke og private aktører. Noen i forbindelse med krig og konflikt, og mange gjennom koloniserende politikk og praksis.

Urfolk i ulike deler av verden krever nå å spille en mer sentral rolle i forsoningsarbeid som skal anerkjenne deres historiske marginalisering, og skape økt respekt for deres rettigheter.

I Guatemala ble en fredsavtale underskrevet i 1996 etter 36 år med borgerkrig. Slik som flere land i Sør- og Mellom Amerika ble det opprettet en FN-ledet sannhetskommisjon som skulle utrede krigsforbrytelser utført av alle partene i konflikten. Formålet med kommisjonen var å dokumentere menneskerettighetsbrudd, vold og overgrep mot sivilbefolkningen for å kunne oppnå rettferdighet, forsoning og garanti for at noe lignende ikke skulle skje igjen.

Selv om sannhetskommisjonen som ble opprettet i Guatemala ikke nevner urfolk spesifikt i sitt mandat, ble menneskerettighetsbruddene som ble påført urfolk nevnt separat i sluttrapporten. Rapporten avdekket blant annet at over 200 000 sivile ble drept eller bortført, og at det ble utført systematiske folkemord mot Mayabefolkningen.

BETYDNING FOR RETTSPROSESSER
I likhet med de fleste sannhetskommisjoner hadde ikke dokumentasjonsarbeidet rettslig myndighet til å reise tiltale mot krigsforbrytere. Likevel har funnene i rapporten, sammen med annen viktig dokumentasjon, hatt betydning for senere rettsprosesser. I 2013 ble en tidligere president for første gang dømt for folkemord og forbrytelser mot menneskeheten i en nasjonal domstol (selv om dommen senere ble opphevet av Grunnlovsdomstolen). Dommen la spesielt vekt på hvordan den guatemalanske hæren systematisk planla å utrydde Maya Ixil befolkningen i tre landsbyer i delstaten Quiché i perioden 1981-1983.

INTERNATSKOLER OG HISTORISK UNDERTRYKKELSE
Arbeidet for rettferdighet og forsoning blant urfolk i Canada sprang ikke ut av en borgerkrig, men snarere

det største gruppesøksmålet i landets historie. I 2007 vant tidligere skolebarn fram mot staten på grunn av de overgrepene de ble utsatt for på internatskolene som hadde som hensikt å fremmedgjøre dem fra deres språk, identitet og kultur. Rettsoppgjøret som fikk navnet *Indian Residential Schools Settlement Agreement* ble starten på et sannhetskommisjonsarbeid som ble utført mellom 2009-2014.

KULTURELT FOLKEMORD
Sannhetskommisjonsarbeidet i Canada hadde som hovedformål å utrede forholdene rundt og konsekvensene av internatskoler for urfolksbarn som canadiske myndigheter og kirken drev i løpet av 130 år. Sluttrapporten konkluderer med at Canada bidrog til kulturelt folkemord.

150 000 barn ble revet vekk fra sine hjem og plassert på internatskolene langt borte fra sin familie og kultur. Mange ble utsatt for diskriminering, mishandling og seksuelle overgrep i perioden de oppholdt seg på skolene, og minst 4125 barn er dokumentert døde. Sannhetskommisjonsarbeidet i Canada er på flere måter unikt siden det tok for seg statlige strukturelle overgrep over tid, framfor militære angrep mot urfolk i en borgerkrigs-kontekst. Det er også den første kommisjonen som ser spesielt på skade utført mot barn på bakgrunn av etnisitet.

KOLONISERINGSPROSESSER MÅ GRANSKES
20 år etter fredsavtalen ble signert og sannhetskommisjonen avsluttet, er urfolks rettigheter i Guatemala fortsatt sterkt neglisjert. Urfolk er fortsatt ekstremt marginalisert økonomisk, sosialt og politisk. Et generelt problem ved tradisjonelle sannhetskommisjoner i land der urfolk ble hardt rammet av borgerkrig, er at man ikke har undersøkt det koloniserende forholdet mellom staten og urfolk. Kommisjonene fokuserer ofte på brudd på individuelle menneskerettigheter, slik som tortur, drap og tvungen forsvinning. En slik vinkling risikerer å utelate hvordan urfolk for eksempel har blitt fratatt sine tradisjonelle landområder, nektet å

FOTO: RODERICO DÍAZ

Kvinner fra Maya Ixil folket følger nøye med på rettsaken mot tidligere diktator og president Efraín Ríos Montt som ble tiltalt og dømt for folkemord i 2013.

snakke sitt eget språk, og betraktet som mindreverdig gjennom nasjonal politikk.

Sannhetskommisjonsarbeidet i Canada tar for seg hvordan internatskolene ble brukt som assimileringverktøy mot urfolk i en lengre periode, og hvilke konsekvenser det har hatt for deres identitet, språk og kultur. I 2014 ble en lignende kommisjon opprettet på Grønland for blant annet å utrede tvangsforflytning fra avsidesliggende landsbyer til Nuuk og oppfostring av barn i danske familier.

En sentral anbefaling av sannhetskommisjonen i Canada var å opplyse hele landets befolkning om kommisjonens arbeid og rettssaken ført av internatskolenes elever. Overgrepene mot urfolk påvirker hele befolkningen. Hvis forsoning skal finne sted må kunnskap om den mørke historien bli en del av den offisielle historieskrivingen og formidlingen. Her har myndighetene et spesielt ansvar for å innføre pensum for skoler og høyere utdanningsinstitusjoner.

BEHOV FOR SAMISK SANNHETSKOMMISJON
Sápmi har i likhet med andre urfolk en mørk koloniseringshistorie preget av systematiske overgrep fra stat og kirke. Denne mørke historien har ikke blitt systematisk dokumentert, og enda mindre synliggjort i utdan-

ningssystemet og i samfunnet generelt. I de siste årene har derfor behovet for en samisk sannhetskommisjon blitt satt tydeligere på agendaen av både det norske og svenske sametinget. Begge sametingene er i dialog med myndighetene om en slik prosess, og på norsk side skal konsekvensene av fornorskningen behandles av sametingets plenum i slutten av 2016. Samisk kirkeråd har også lenge jobbet med forsoningsarbeid etter den norske assimileringspolitikken. I juni i år arrangerte de i samarbeid med Kirkens Verdensråd en global konferanse om urfolk og forsoningsprosesser, der det ble utvekslet erfaringer fra hele verden.

OPPGJØR MED FORTIDEN
Arbeidet for en samisk sannhetskommisjon er interessant og ikke minst viktig for å kunne gjøre et endelig oppgjør med fortiden. Ikke bare med de samiske internatskolene (nomadskolan på svensk side), men også andre overgrep slik som rasebiologiske undersøkelser, forfølgelse av samisk naturreligion og frarøving av tradisjonelle samiske landområder. I dette arbeidet er det svært verdifullt å benytte seg av erfaringer urfolk fra andre deler av verden har fra lignende prosesser.

EVA FJELLHEIM

Skyllijemaanah Mussierisnie

**Mietsken Saemien Aålmege
skyllijemaanah Mussierisnie
tjåanghenin. Aelegen Dolstaden
gærhkosne skyllin. Tjåangkosne
Elsa Laula Renbergen bijre liereme jñh
goerhtalleme guktie saemieh dej beeli
dennie dajvesne årroejin.**

Govhte skyllijemaanah Mussierasse rуетieraajrojne böötin, akte vâhkoem ektesne årrodh. Golme noerh viehkietæjjah aaj dej aktene. Dellie gâalmeden aejkien dah skylleme-tjåanghkosne böötin. Aerebe Oppdaesne jñh Bodøsne orreme. Daan aejkien dellie Sandviken skuvlesne, Mussierisnie.

ELSA LAULA RENBERGEN DAJVESNE

Akten biejjien gaajhkesch Dolstaden gærhkosne vöölkin. Skyllijemaanah åadtjoeh govledh guktie saemieh dennie dajvesne veasoejin jñh aaj Elsa Laula Renbergen bijre. Dah noerh eadtjohke goltelin jñh gihtjedidn guktie dej beeli. Dan mænngan Elsa Laula Renbergen kroepten gåajkoe minnin.

– Manne hov Elsan maadter-aahkuve, dellie hijven govledh guktie dihte barki. Mov leah göökte ietnien gielh, noerhtesaemien giële jñh årjelsaemien giële. Tuhtjem hijven govledh guktie mov maadter-aahka sijhti maanaj reaktah nænnoestidh. Elsa sijhti saemien maanah edtjeh ietnien giëlem lieredh, skyllijemaana Elle Risten Appfjell Eira (Karasjok) soptseste.

GUESSIE-AAHKAH

Akten biejjien skyllijemaanah dâllem derhviëgâetesne bëejin. Aavoedin gosse Cecilie Steinfjell (Rana) bööti guessine. Dihte soptsesti sov maanabaeleste gosse bovtsh ryöjnesji.

– Aehtjie stilli mánnoeh åabpah edtjigan viehkietidh gosse aaltojde edtji buhtjedh. Guhkiem vaarrestimh krievviem tjööngkedh, jñh dellie skrævviestimh. Tjiddtjie njaelkies vuasta darjoeji, Cecilie soptsesti jñh bæries skrævvah vuesiehti.

Iehkeden vööste dellie Aina Daneborg Stenfjell (Gaale) bööti guessine. Aina viehkietti gosse skyllijemaanah vytnesjin. Dah laejkine baerkielidn. Aina vuesiehti jñh soptsesti guktie saemien vuekieh daennie dajvesne. Skyllijemaanide garmerdi.

**TEKSTE JÏH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE**

Skyllijemaanah vuejnieh gusnie Elsa Laula Renbergen kroepste Dolstadesne. Garrabieleste: Sigvart Brenberg (Sørbuøy) Leon Gaebpie Jensen (Plassje/Bergen), Alex Somby (Gaale), Elle Risten Appfjell Eira (Karasjok), Ingebjørg Sagka Wognild Sundset (Aarporte), Læjsa Martinsen Malum (Singsås), Mirja Cecilia Andersson Renander (Nerskogen), Maida Kristin Kappfjell Åhren (Namdalseid) jñh Anna Malene Jönsson (Raarvihke).

Skyllijemaanah laavkoejin jñh lustestallin. Garrabieleste: Mirja Cecilia Andersson Renander, Læjsa Martinsen Malum, Ingebjørg Martinsen Malum jñh Elle Risten Appfjell Eira.

Cecilie Steinfjell (Mo i Rana) bööti guessine Mussierisnie. Cecilie soptsesti sov maanabaeleste. Dihte goelkegaamegh, deajvoe, nejpie jñh skrævvah vuesiehti.

Saemien Aålmege sine konfirmanter

I august var den tredje og siste konfirmantsamlingen for dette kullet av Saemien Aålmege sine konfirmanter. Seks konfirmanter kom med tog til Mosjøen

sammen med tre ungdomsledere. Konfirmanterne fikk lære om hvordan samer i disse områdene levde. De fikk også høre om Elsa Laula Renberg sitt

virke og besøke hennes grav. Konfirmanterne satte pris på å få besøk av lokale ressurspersoner som tok del i undervisningen. Konfirmanterne lyttet ivrig til

hva Cecilie Steinfjell (Rana) og Aina Daneborg Stenfjell (Trofors) hadde å fortelle og vise dem.

Läs konfirmandens egen berättelse

”Bland det bästa jag varit med om!”

Det samiska konfirmandlägret som ägde rum på Edelviks folkhögskola i Burträsk i Västerbotten är bland det absolut bästa jag någonsin varit med om. Jag lärde känna massor av nya människor och fick göra massor av roliga saker, säger konfirmanden Jenny Jernunger från Östersund.

Det samiska konfirmandlägret har genomförts varje år sedan 1985.

I år var vi 42 ungdomar från hela Sverige, från Eksjö i söder till Karesuando i norr. Lägret varade i från 11 till 26 juni.

SAMISKT BLANDADES MED KYRKLIGT

Under konfirmandlägret hann vi lära oss massor av saker. Vi hade bland annat flera jojklektioner tillsammans med Katarina Barruk. Under dessa fick vi lära oss flera jokkar, men vi fokuserade mest på att lära oss *Umeälven*. Den jokade vi även i kyrkan. Lektionerna var väldigt roliga och alla försökte verkligen.

Vi hade även många teorilektioner med olika teman. En dag jobbade vi med kyrkoåret och det samiska året: var, när och hur saker sker under samernas och kyrkans år.

En annan dag jobbade vi med skapelsen och pratade massor om allt detta. Dessa lektioner var väl inte riktigt lika roliga. Men såklart vet vi också att detta är en viktig del i konfirmandundervisningen, så vi var delaktiga och intresserade.

Grupp bilden från konfirmandationsdagen. Ett spännigt och förväntansfullt gäng.

Vi var även på en fyra dagars resa till fjällen Tärnaklippen. Där fick vi leka lekar, lära oss om samisk mat samt örtlära, och även prova på att laga mat. Då fick vi laga blodpalt, göra ost och baka *gahkoeh* (samiskt tunnbröd).

Samma dag var vi också ut på ängen och fick plocka *jåamah* (ängssyra) som vi sedan kokade till kräm. Vi fick även gå på en fjälltur där ungefär halva gänget sov ute på fjället och andra halvan sov nere i stugorna.

ÖNSKAN OM LÄNGRE LÄGER

Jag tycker det var väldigt bra ledare som var otroligt trevliga och roliga.

Jag tycker att lägret i allmänhet var bra planerat. Men vissa dagar fick vi alldeles för lite fritid. Men i övrigt är jag väldigt nöjd med hur allt var, och

Här är vi på utflykt till Munkviken. Där firade vi midsommar, badade, lekte lekar, sammanfattade hur lägret varit och hade en femkamp.

jag hade en superrolig och bra konfirmandtid! Dock önskar jag att lägret varit längre än två veckor.

Det bästa av allt var gemenskapen och att jag fick lära känna så många

På lägret arrangerades ett disco för oss konfirmander. Det var väldigt roligt och vi dansade mycket!

nya underbara människor. Jag har skapat vänskapsband för livet.

JENNY JERNUNGER

Samebarn på läger i Ankarede

17 barn mellan 5 och 14 år samlades i Ankarede i midsommarveckan för att delta på ett läger. De bakade, slöjdade och vandrade i flera dagar. Lägret anordnades av Frostviken-Hotagen sameförening.

Samebarn från både svensk och norsk sida träffades i Ankarede för att umgås och lära känna varandra, lära sig sydsamiska och göra roliga saker tillsammans.

– Det verkar som att barnen tycker det är roligt att träffas, för många av dem bor långt ifrån varandra och träffas inte så ofta. Flera av barnen träffar inte heller andra samiska barn i sin vardag, säger ledaren Anne Lajla Buljo Åhrén.

Lägret pågick under fyra dagar, från måndag till torsdag, dagarna innan midsommarhelgen. Varje dag fanns som mål att göra olika saker, utan att det fördenskill fanns en schemalagd tid.

– Vi har inte haft bestämda klockslag när vi ska göra något, utan vi har sagt att det här vill vi göra under veckan. Barnen har fått äta, sova och vakna när de velat. Vi har låtit det vara mer fritt. Det beslutet har varit helt medvetet för barnen är så schemastyrda i det icke-samiska samhället, säger Anne Lajla.

Under veckan bakades det bröd som barnen åt resten av veckan, det vandrades runt om Ankarede och slöjdades. Barnen deltog också i det dagliga arbetet i lägret som att hämta vatten, diska och städa. När aktiviteter genomfördes så indelades barnen i grupper och där blandades åldrarna för att lära barnen att umgås över åldersgränserna.

Vid lägret deltog också en del föräldrar till barnen. Lägerledarna hade även bjudit in mor- och farföräldrar, men där har intresset varit svalare. Lägerledaren Anne Lajla Buljo Åhrén

noterade också att samiska barn har ett annat förhållningssätt och är mer lätthanterliga.

– De har en annan attityd och det märks. Jag tror inte jag orkat eller kunnat ha så bra koll på 17 icke-samiska barn, säger hon.

Det är tredje året lägret ordnas i Ankarede. Anne Lajla Buljo Åhrén var initiativtagare till det första läg-

ret år 2014 och har varit ledare vid alla tre tillfällena och i år var även Aana Johansson Larsson från Strömsunds kommun med som ledare. Inför nästa år så har Anne Lajla bestämt sig för att sluta som ledare och hoppas andra tar vid. Förhoppningen är dock att det blir ett nytt läger även nästa år.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Ledes inn på nye veier

Tore Johnsen er ferdig som generalsekretær i Samisk kirkeråd. Nå venter doktorgradsstudier i Skottland. En naturlig vei for meg å gå, sier den avtroppede generalsekretæren.

I juli hadde Tore Johnsen sin siste ordinære dag som generalsekretær i Samisk kirkeråd, en stilling han tiltrådte i 2009. Han beskriver disse årene som spennende og lærerike, og han har vært med på noen store hendelser innen samisk kirkeliv. Han husker spesielt godt da Kirkemøtet vedtok strategiplan for samisk kirkeliv i 2011, en prosess som hadde involvert mange parter, også Sametinget.

– Jeg var rørt. Det var fryktelig mye arbeid som lå bak og det at Kirkemøtet stilte seg bak planen har gitt oss en veldig sterk plattform de senere år, sier han.

GODE MINNER

Tore er glad for å se utviklingen innen sørsamisk kirkeliv de siste årene, og nevner permanentiseringen av Saemien Áálmege og lanseringen av Mijjen gæhrkoe-gærja som store øyeblikk. Fra tiden som generalsekretær har Tore minner om mange gode møter med engasjerte mennesker fra hele det samiske området, med urfolk fra andre deler av verden, og et godt samarbeid med sentralkirkelige kolleger.

– Jeg kommer til å savne den daglige kontakten med gode kolleger og alle man møter

i en slik jobb. Det har vært et privilegium, sier Tore.

Hans arbeid innen kirken er imidlertid ikke over selv om han nå har gått av som generalsekretær. Det internasjonale kirkelige urfolksarbeidet er noe som har engasjert Tore lenge. For tiden er han leder av Kirkenes Verdensråds referansegruppe for urfolk, og dette er et verv han beholder framover.

FØLGER FORNEMMELSEN

Tore ser tilbake på mange innholdsrike år med kirkelig arbeid, men han føler samtidig at nå er tiden inne for å gjøre noe han har tenkt på lenge, nemlig doktorgradsstudier. At nettopp nå er tidspunktet for det er en fornemmelse han følger.

– Jeg tror på ledelse, en åndelig dimensjon i tilværelsen. Jeg tror vi blir ledet dit vi skal, og at møter og situasjoner i det daglige kan være påminnelser om veien videre, forteller en oppriktig Tore.

I august flyttet han til Skottland hvor han i høst starter på et doktorgradsprogram i "World Christianity" ved universitetet i Edinburgh. Her har de spesialisert seg på stu-

diet av kristendom i ikke-vestlige kontekster. Fra tidligere har Tore flere akademiske arbeider bak seg innenfor dette området og det er denne tråden han nå ønsker å plukke opp.

SAMISK KOSMOLOGI

Under teologiutdanningen sin på slutten av 1990-tallet, jobbet han med en spesialavhandling om nord-amerikansk urfolks-teologi og dens overføringsverdi til en samisk kirkelig sammenheng. I 2002 gjennomførte han 17 intervju i indre Finnmark om samiske åndelige tradisjoner knyttet til naturen. Dette resulterte i en utgivelse om samisk naturteologi.

I arbeidet med dette gikk det opp for meg at "virkelighetsforståelse" er et viktig stikkord for å forstå den indre logikken i samiske kristendomstradisjoner. Jeg ønsker nå å bygge på det materialet jeg har og studere det jeg nå kaller for "kosmologisk orientering" innenfor nordsamisk folkelig kristendom, forteller den aspirerende doktoren.

BÆREBJELKER

I retrospekt er Tore ikke overrasket over de veiene han har gått i livet, og veien som nå

FOTO: SAMISK KIRKERÅD

Urfolksarbeidet i Kirkenes Verdensråd (KV) er fortsatt viktig for Tore. Her sammen med medlemmer i referansegruppa for urfolksarbeid i KV. Fra venstre: Dina Ludeña Cebrián, Pya Macliing Malayao, Katalina Tahaafe-Williams, Mark MacDonald, Solomon Rongpi, Tore Johnsen og Leonard Imbiri.

venter. Både i sitt kirkelige og akademiske arbeid ser han fundamentene han bærer med seg fra sin oppvekst og sine foreldre.

Det samiske var viktig i min familie og gudstro en bærebjelke. At jeg har jobbet med det jeg har og nå skal fortsette studiene mine føles derfor naturlig, forklarer Tore.

Han er oppvokst i Østfold, mens hans far var fra Bonakas i Tana. Der bodde hans tante mens Tore vokste opp og familien reiste på besøk dit nesten hver sommer.

Selv bodde han i Tana fra 1998 til 2006 da han jobbet som sokneprest i Tana og Nesseby prestegjeld. I dag har han og kona Helen hytte der som de besøker i feriene. Her får han også utøvd sine fritidsinteresser, friluftsliv og fiske.

RØTTER

– I senere tid har jeg kommet til at det ikke bare er fisket det handler om. Det er vel like mye en måte å ha en relasjon til et landskap som jeg har røtter i, og som generasjonene før meg har vandret i, reflekterer han.

I oppveksten husker Tore at det ble formidlet et ambivalent forhold til den samiske kulturen. Hans far og tante la aldri skjul på

at de var samer, men det var likevel noe som ble holdt mest i familien. Det samiske kunne fremstå med status i fortellinger man hørte i familiesfæren, men i det ytre var samebygda Bonakas i ferd med å bli norsk.

– Først i voksen alder har jeg forstått hvor doble budskap vi egentlig vokste opp med. Vi lærte at det samiske var noe å elske, men ikke noe å bygge livet sitt på. Vi lærte at vi kunne være stolte, men at det samiske var lite verdt, erindrer han.

RØD TRÅD

At det lå noe uavklart over det hele har gjort at Tore har forsøkt å sette sammen bitene i det puslespillet som hans samiske røtter skulle vise seg å være.

Mye av mitt voksenliv har vel egentlig handlet om å få del i fortellingene og historien om hva som hendte med oss. Jeg har vært sint, sørget, men opplever også at det som lenge var små bruddstykker gradvis har falt på plass i et større bilde. De er blitt en del av samfunnsfortellingen, sier Tore og ser den røde tråden fra sin bakgrunn til sitt kirkelige og akademiske arbeid.

Han er glad for at Samisk kirkeråd har en

sentral stilling innen kirken og kan få til veldig mye for å gjøre det samiske synlig. Samtidig har til tider begrensede midler vært noe som gjort jobben mer krevende.

FOKUS

– Jeg har lært at man må være utålmodig og tålmodig på samme tid. Utålmodig i den forstand at man må våge å drømme noe mer, og tålmodig i det at samarbeid mot et felles mål tar tid, forklarer han.

Tore mener at man ikke skal akseptere alt for det det er, for eksempel at samer ofte er usynlige i kirken og samfunnet. Man må ønske å gjøre noe med det, men også ha tålmodigheten for å få det gjennomført.

– Jeg vil holde fokuset på å gjøre noe fordi det å gjøre det i seg selv er godt. Tenker man i stedet for mye på resultatet er det lett å bli kynisk og konkludere med at det ikke er noen vits å prøve. Hvis vi derimot gjør noe fordi det føles rett tror jeg vi er mindre sårbare for eventuelle tilbakeslag underveis, filosoferer han.

LINA S. JØNSSON

Ny generalsekretær i Samisk kirkeråd

Risten Turi Aleksandersen tok til i stillingen som generalsekretær i begynnelsen av august etter at hun ble ansatt like før sommeren.

– Det er mye å sette seg inn i, men viss oversikt har jeg fått, forteller hun. Hennes bakgrunn er fra Kautokeino der hun er oppvokst med nordsamisk som morsmål. Utdanningen inkluderer en mastergrad i folkehelse, men arbeidet frem til nå har for det meste vært

innen forvaltning. Etter mange år på Sametinget med språkarbeid og samiske rettigheter kommer hun nå fra 3 år på Gáldu og arbeid med urfolksrettigheter generelt.

ENGASJERT I LOKALMENIGHETEN
De senere år har hun også blitt mer engasjert i menighetslivet i Kautokeino.

– Jeg ble først med i trosopplæringa og ser på det som et veldig viktig arbeid. Vi må gi troen videre til barna på samme måten som vi lærer videre kunnskap

innenfor reindrifta for eksempel. Kristen tro og tradisjon er også en viktig del av samisk tradisjon, selv om det er mørke kapitler i kirkas historie, forteller Turi Aleksandersen, og ser fram til å være med å utvikle samisk tro innenfor kirka.

Turi Aleksandersen er gift og har tre barn og familien planla allerede flytting til Tromsø da stillingen som generalsekretær ble ledig. Vi ønsker henne alt godt og lykke til i arbeidet!

EINAR BONDEVIK

FOTO: SAMISK KIRKERÅD

Ny handläggare för samiskt kyrkoliv

FOTO: PRIVAT

Lisbeth Hotti.

Den 1 september 2016 tiltrådte Lisbeth Hotti som ny handläggare för samiskt kyrkoliv på kyrkokansliet i Uppsala. Hon

efterträder Kaisa Huuva. Lisbeth Hotti kommer nærmast från arbetet som dialektpedagog på Institutet för språk och

folkminnen vid Uppsala universitet. Hon är utbildad pedagog och har arbetat många år som lärare. Hon är utbildad grundskolelärare inom svenska/engelska och svenska som andraspråk.

Lisbeth Hotti är same och kommer från byn Mertajärvi utanför Karesuando. Hon bor i Uppsala sedan 1994, är gift och har två barn, en son på 13 år och en dotter på 8 år.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Filmen Sameblod vann två priser i Venedig

Regissören Amanda Kernells långfilmsdebut Sameblod hade premiär under filmfestivalen i Venedig.

Filmen Sameblod vann två priser vid filmfestivalen. Priset European Cinema Label ger filmen ökade chanser att nå ut på biografer i Europa då distributörer i olika länder kan få økonomisk støtte för arbeidet med filmen. Sedan vann regissören Amanda Kernell priset Feodora för Best Young Director in Venice Days.

Filmen visades i seksjonen Venice Days där fokuset er på kreative og nyskapende regissørers

Amanda Kernell.

verk. Totalt tävlade tolv filmer från hela världen i sidokategorin däribland Sameblod.

Filmfestivalen är den äldsta i världen och arrangerades för 73:e gången.

KÄLLA: SVENSKA FILMINSTITUTET
BEARBETNING:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Vandring i samiskt kulturlandskap

I början av juli genomfördes en vandring till samiska kulturminnesplatser i gränsområdet mellan Njaarke och Jovnevaerie samebyar. Ciceron var Jan Persson från Njaarke sameby.

Ett 20-tal personer fick i början av juli lära sig mer om samiska boplatser, renvallar, björkrigården, mjölkgruppar och köttförvaringsutrymmen i området mellan Korsvattnet och Övre Oldsjön samt i Långsådalen, mellan Njaarke och Jovnevaerie samebyar.

Ciceron Jan Persson ledde gruppen från plats till plats och berättade vad Njaarke sameby och arkeologen Eva Ljungdahl under 20 års inventeringsarbeide hittat av gamla kulturella lämningar efter rensköttsel i området.

RENSKÖTSEL PÅVERKAT NATUR

Han visade hur långvarig tamrensköttsel har påverkat naturen. Med hjälp av en jordsond (en lång ihållig stav där jord fastnar) kunde han visa var det funnits eldhärdar och om det fanns sot eller kol i jorden i marken.

Han berättade också att de dateringar som finns inom främst Njaarke sameby går så långt tillbaka som 1000-talet, och vissa spår finns ända till 300-400-talet.

Inom Njaarke sameby finns dokumenterat ungefär 550 eld-

En mjölkgrup.

härdar och 100-120 renvallar. Det kan tyckas vara många med tanke på att Njaarke är en av Sveriges minsta samebyar, men allt har att göra med att samer levte nomadiskt og brukat olika marker under olika tidsepoker.

MER DOKUMENTATION BEHÖVS

Slutsatsen Jan Persson drog var att långvarig tamrensköttsel har funnits i dessa områden bra mycket längre än många skriftliga källor påstår, något som var överraskande även for honom när de började inventera markerna.

Han menar också att mer dokumentation skulle behövas göras på fler områden og i fler samebyar för att säkra den samiska rensköttselhistorien.

Vandringen arrangerades av Offerdals hembygdsforening og hölls för tredje året i rad.

TEXT OCH FOTO:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Språkets funksjoner

Språket er viktig. Det er så selvsagt at man sjelden kommer til å tenke på det. Uten språk kan man antakelig ikke tenke, i alle fall ikke særlig kompliserte tanker. Språk danner grunnlag for menneskers samarbeid og organisering av samfunnet. Visst fins det signaliseringsmåter i dyeriket som likner språk. Men de er forholdvis enkle, i alle fall de vi vet om så langt. Språket er grunnlag for identitet. Et barn lærer at det er et menneske blant mange andre når det kan si *manne* jeg og *datne* du og når det lærer å omtale seg selv og andre. Gjennom språket kan man vise hvem man er sosialt, for eksempel hvor man hører hjemme, hvor gammel man er, hvilken gruppe man tilhører og mye mer. Språket er en så viktig del av personligheten og åndsevnene til et menneske at respekt for en person også må omfatte respekt for personens språk. Å krenke språket er å krenke personens menneskeverdighet.

MORSMÅLET

Morsmålet har en særlig posisjon. Både ut fra språkvitenskapelige, psykologiske og samfunnsvitenskapelige perspektiver kan man entydig slå fast at morsmålet spiller en helt spesiell rolle for vår opplevelse av oss selv, av andre og av verden. Vår identitet, dvs. vår bevissthet om at vi er til og at andre er oppmerksom på at vi er til og hvem vi er, er knyttet sterkest knyttet til morsmålet eller førstespråket. Morsmålet er også det språket som er mest motstandsdyktig når åndsevnene svekkes av alder eller sykdom. Det har sikkert mange selv erfart.

SPRÅK OG FØLELSER

Den svenske pedagogen Gunilla Ladberg har skrevet mange (over tjue!) fantastiske bøker om språk, tenkning og læring. I boken Tala många språk fra 1994 referer hun mange eksempler på hvordan mennesker opplever sitt morsmål eller det som oppleves som sitt eget språk. En finsktalende mann sier dette om sitt morsmål: *Det er mitt finske språk som er min hud, min luft, mitt snøfall, min vrede og min sorg, det er i det språket jeg leger mine dypeste sår og i det spirer frøene til mine følelser og det språket former jeg dem. Mitt finske språk er selve opprinnelsen til mitt jeg.* (min overs.). En arabisktalende sier: *Sjelen er mere med når vi snakker arabisk.* Noen fortalte at når de begyn-

FOTO: SARA MARIA MAGGA

Ole Henrik Magga.

”Et annet argument mot bruken av minoritetsspråk har vært antakelsen at hvert språk opptar så mye plass i hjernen at barn ikke har plass nok i hodet til å lære majoritetsspråket.”

ner å snakke om sin barndom på morsmålet, så dukker det opp minner av hendelser som de trodde var helt glemt. Også et språk som man av andre grunner har et nært forhold til, kan være en del av ens identitet. Og det kan vekke sterke følelser. Mange bruker mye tid og krefter for å lære seg det språket de føler seg knyttet til. Mange samer som ikke har fått lære seg samisk i oppveksten, uttrykker nettopp denne følelsen når de sier at de vil ta ”sitt språk” tilbake.

SPRÅK OG SAMFUNN

Språket er også et felles redskap for samfunn og oppfattes som et fenomen i seg selv. Men språket er ikke en organisme som en plante eller et dyr som vokser, blir gammel og dør til slutt som følge av en naturgitt aldersbegrensning. Det trodde man for lenge siden man og brukte det som unnskyldning når minoritetsspråk ble utryddet. Språkernes utvikling er tvert imot tett knyttet til samfunnet der de brukes og til maktforholdene i

samfunnet. Bevaring og utvikling av de samiske språkene er avhengig av en rekke faktorer både på samfunnsnivå, gruppenivå og på individnivå. Kenneth Hyltenstam, Christopher Stroud og Mikael Svonni har identifisert alt i alt rundt 40 variable som spiller en rolle for utvikling og bevaring av samisk. Befolkningens sammensetning og bosetting, lovgivning, undervisning, språkstatus og faktisk bruk er nøkkelordene i deres analyse.

ALLE SPRÅK ER LIKEVERDIGE

Alle språk er likeverdige. De har alle samme muligheter til å uttrykke alt som mennesker kan oppfatte og tenke. Forutsetningen er bare at de får anledning til å brukes og utvikle seg et samfunn. Dette ble slått fast av UNESCO-eksperter i 1951. Før det hadde man gjerne brukt som argument mot minoriteter og minoritetsspråk at de er ”primitive” og derfor ikke kan brukes i skolen. Dette synet var lenge dominerende også i Skandinavia.

Et annet argument mot bruken av minoritetsspråk har vært antakelsen at hvert språk opptar så mye plass i hjernen at barn ikke har plass nok i hodet til å lære majoritetsspråket. Erfaring og forskning synes å vise at læring av flere språk ikke bare er mulig, men at flerspråklige lettere lærer nye språk enn enspråklige. Også personlige erfaringer støtter dette. Mange samer før oss har vært og mange er også i dag opp til 4-språklige. Mye tyder dessuten på og at det å kunne flere språk er positiv for all læring. Man har nok undervurdert hjernens kapasitet ved å tro at plassen for språk er begrenset. Hjerneforskere ser ikke slike begrensninger. Tvert imot, vi bruker ikke på langt nær den kapasitet den menneskelige hjerne har. Barn av minoriteter skal ha rett til å lære sitt eget språk, landets hovedspråk og et internasjonalt språk. Om minoritetsbarn mislykkes i skolen hadde det som regel andre årsaker enn manglende hjernekapasitet – ofte skolen selv.

SPRÅKENE ER ALLE FORTSATT UNDER STORT PRESS.

Nåsituasjonen for de samiske språkene er resultat av en historisk utvikling. Heldigvis har mye endret seg i løpet av de siste 20-30 år slik at vilkårene for alle samiske språk er blitt bedre. Men de er alle fortsatt under stort press.

Man omtaler noen ganger lule- og sørsamer som minoritet i minoriteten også i språklig sammenheng. Ordet ”minoritet” har ikke bare en betydning som gjelder antall. Denne ordbruken antyder at det er en majoritet (altså andre samer) som er skyld i språksituasjonen. Det er uheldig, urettferdig og misvisende og kan virke splittende. Ingen samisk gruppe har hatt verken vilje eller mulighet til å påvirke bruken av de andre samiske språkene. Ansvar for situasjonen må plasseres der den hører hjemme, nemlig hos kolonimaktene som har brukt store ressurser for å utsette alt samisk, både språk, religion og kultur. Det er tvert imot samarbeidet mellom samiske grupper som har tvunget fram en endring av majoritetsbefolkningens politikk, deriblant også språkpolitikk.

OLE HENRIK MAGGA
SAMISK HØGSKOLE, KAUTOKEINO

Noere aalkoe-almetjh Tráantesne gaavnesjin

Noere aalkoe-almetjh abpe veartanistie Tráantesne gaavnesjin kristelesvoeten jñh aalkoe-almetji reaktaj bijre soptsestidh. Prieviem Gærhkoe-raaran (Nöörjen Gærhkoe) seedtin ihke tuhtjeh gærhkoe tjuara áánedidh dam maam gærhkoe báajhtode dorjeme. Áadtjoejin aaj govledh guktie aalkoe-almetjh muvhtene lehkesne dáálvesuvvieh.

Ruffien noere aalkoe-almetjh abpe veartanistie Tráantesne tjáanghkenamme ihke digkiedidh guktie gærhkoeh jñh aalkoe-almetjh maehtieh seamadidh. Daelie jijnjh aalkoe-almetjh leah kristegaasjh, mohte idtji leah iktesth dan soe aelhkies kristelesvoetem jñh mijjen aerpievuekien jieledevuajnoeh ektiedidh.

GEERVE GYHTJELASSH

Gærhkoe vihkeles sijjie daaletjen aalkoe-almetjasse, mohte læjhkan tjoerebe

dej beeli meadtoej bijre soptsestidh jñh pryövedh seamadidh. Golme bijjeh ektine barkimh dejnie geerve gyjhtjelasine, jñh jijnjege libie gujht dovne vajmeldamme jñh aavoedamme. Aavoedimh ihke mijjeh aalkoe-almetjh ibie dan soe joekehth leah. Buerie domtoe lij orre voelpigujmie áarrodh mah sijhtin religiovnen jñh aalkoe-almetji reaktaj bijre ráaresjidh.

EKTESNE TJEAROJIMH

Vaajmeldimh gosse mijjen voelph dej aerkie-biejjeij bijre soptsestin, v.g. guktie Filipinen reerenasse aalkoe-almetjh dáálvedeminie jñh almetjh irhkie mah sijhtieh sijjen kultuvrh heevehtidh jñh sijjen maadtojne veasodh. Tjearoejimh

GUVVIE: LINA JÓNSSON

Johan E. M. Sandberg McGuinne.

aaj gæssie nyjsene áarjel-amerikanen aalkoe-almetjistie buvvemen bijre sov laantesne soptsesti, jñh noere saemieh gíele-jaememen bijre sáárnoejin. Lierimh ahte mijjen dáeriesmoerh mah vienhtimh sjíere lin, siejhme abpe aalkoe-almetji veartanisnie leah, jñh faamoem bene aaj sárkoem daehtie maahtoste áadtjoejimh.

PRIEVIEM TJEELIMH

Konferansen voestes biejjien, prieviem Gærhkoe-raaran jeelimh, jñh dam aaj dejtje lohkimh; jeehtimh gærhkoe tjuara áánedidh dam maam báajhtode dorjeme, mohte aaj sijhtebe gærhkojne ektine barkedh guktie maehthebe seamadidh jñh buerie veadtam sjugniedidh gærhkoen jñh báatjen aalkoe-almetji boelvi gaskemsh. Gæssie konferaanse orriji, mijjeh geerjene jñh gyjhteladtje. Orre voelph utnimh, jñh báástede mijjen göötide orre maahtojne jñh faamojne vöölkimh.

JOHAN E. M. SANDBERG MCGUINNE

Ungdomar diskuterade försoning mellan urfolk och kyrkan

I juni träffades en grupp med ungdomar från olika urfolk i Trondheim för att diskutera försoning mellan urfolk och den kristna kyrkan. Efter ett möte fullt av både

tårar och skratt skrevs ett brev till Kyrkorådet. Ungdomarna både uppmanade kyrkor runt om i världen att be om ursäkt för det som urfolk har utsatts för, men de lyfte

också att de ville arbeta tillsammans med dessa kyrkor för att tillsammans skapa en mer inkluderande kyrka för urfolk i framtiden.

Luste barkojne illedh

Jovnesáhkoeh dellie "Áarjel Saemien Dajve" kuvsem Prahkesne utni. Dellie vytnesjæjjah nuepiem áadtjoejin dam ohtsedidh maam váarhkedamme jñh dejnie illedh. Nuepiem aaj áadtjoejin jijnjem lieredh báeries vuekiej bijre.

Gáarojh meatan veeltin dam maam váarhkosne utnin. Mejtje dáeriesmoerh sjídtin jallh mij akth báajhtode sjídti jallh gáaroje víssehtovvi gosse oktegh gáaroeminie. Dellie hijven gaavnesjidh, viehkien áadtjodh jñh dellie nuepiem barkojne illedh.

LOHKEHTÆJJAH BUERKIESTIGAN

Lena Krihke Persson (Báahne/Praahke) jñh Irene Dorra (Bienjedaelie) kuvsen lohkehtæjjah. Fuehpesne vuesiehtigan guktie vytnesjæjjah meehtin gáarodh. Dah ríjhtin, sjíhtesjin jñh staeriedin mearan lohkehtæjjah bíhkedigan jñh vuesiehtigan. Hijven vytnesjæjjide viehkien mietie gihtjedh.

BÁERIES VUEKIEH

Irene Dorra báeries guvvieh altese maanabaeleste vuesiehti. Irene jñh Lena

aaj boengeskuvmieh, beelhth, tjohph jñh gaptah kuvsjese buakte. Vuesiehtigan jñh soptsestalligan guktie saemien vuekie daejnie dajvine. Vytnesjæjjah eadtjohke goltelin jñh gihtjedh. Áadtjoejin jijnjem lieredh.

LUSTESTALLEDH

– Daennie kuvsjesne dan luste! Jijnjem liereme. Luste badth naemhtie gaavnesjidh. Daelie gosse gáaroeminie, dellie amma mijjeh soptsestallebe jñh lustestallebe! Aina Danielsen Nicolaisen mojjehthe gosse beelhem elkiebasse gáaroeminie.

SAERNIEH VYTNESJÆJJIDE

Gosse vytnesjæjjah astoem byöpmedidh dellie gæssie, Unni Fjellheim (Prahke), bööti. Unni lea Samiid Duodji-stávroen líhtsege. Dan gíjren dah stávroen líhtsegh noerhtene tjáanghkenamme, jñh Unni saerniesti mejnie tjáanghkosne digkiedamme.

– Stávroe sæjhta gaajhkide vytnesjæjjide voerkelidh guktie Samiid Duodji orre líhtsegh áádtje. Dellie maehthebe aktene barkedh jñh mijjen vuekide vaarjelidh, Unni soptsesti.

Samiid Duodji golme baalkah áasteme.

Aasta Joma Granefjell (Plassje) jñh tjídtjebe Anna Nilsine Joma Granefjelle (Plassje) soptsesteminie. Aasta vuartesje gosse Anna voedtegh darjoeminie.

Jñh Unni Fjellheim buerie saerniem buakta: göökte orre líhtsegh áarjeldajvesne vítneme: Astrid Nordfjell (Plassje) jñh Tåamma Tomasson Punde (Prahke).

TEKSTE JÑH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Oppsamlingskurs i Brekken

Ved midtsommer inviterte Áarjel Saemine Dajve til oppsamlingskurs i Brekken. De som deltok hadde med seg sy-prosjekter som av ulike grunner hadde blitt liggende. Irene Dorra og Lena Persson var lærere på kurset. De veiledet og hjalp kursdeltagerne slik at de fikk ferdigstilt sine arbeider.

Stor mobilisering mot vindkraft på Fosen

Solidariteten stod sterkt da mer enn 200 personer møtte opp for å protestere mot etableringen av det som vil være Europas største landbaserte vindmøllepark på Fosen. Naturvernforbundet, Åarjel Fovsen Sijte og Fosen for Folket stod bak demonstrasjonen som fant sted i Åfjord lørdag 20 august.

Det er Statkraft, i samarbeid med Trønder Energi og Nordic Wind Power DA, som til sammen har fått konsesjon fra Olje- og energidepartementet til å bygge 278 vindturbiner fordelt på 6 ulike vindparker på Fosenhalvøya, Hitra og Snillfjord.

UNGE I FRONT

Det var de unge reindriftsutøvere

Demonstrasjonen hadde stort oppmøte og engasjement.

som stod i bresjen for demonstrasjonen. De utrykte sterk bekymring for at utbyggingen vil gjøre det vanskelig for kommende generasjonen å fortsette med reindrift i området.

– Aner virkelig verden hvilke kon-

sekvenser dette vil ha? spør Maja Kristine Jåma som selv er født og oppvokst i reindriften i området som nå skal rammes av utbygging. Selv om uvissheten er stor håper hun at reindriften fortsatt vil være en sterk iden-

titetsbærer for unge samer på Fosen i fremtida.

FORTSATT OPTIMISME

– Baajh vaeride årrodh – La fjella leve! ropte demonstrantene som i samlet marsj fortsatte oppover mot selve Storheiafjellene der utbyggingen planlegges å finne sted. Der ble de guidet av reineier Arvid Jåma som kunne gjøre nærmere rede for utbyggingen og dens konsekvenser i området. Han er optimistisk selv om anleggsarbeidet allerede som smått har blitt satt i gang. Nå håper Arvid og resten av de berørte reineierne at deres klage i tingretten skal få stoppet prosjektet som de mener er i strid med folkeretten.

TEKST OG FOTO: EVA FJELLHEIM

Det som stortingspresidenten utelot

Den 3. mars i år var det en meget verdig og høytidelig markering i Stortinget av at selve Stortingsbygningen har vært i bruk i 150 år. Stortingspresidenten startet med en tale, hvor han nevnte noen av de viktigste vedtakene som han mente var fattet i bygningen.

Mange fine kunstneriske innslag skapte høytid i nasjonalforsamlingen. Tilhørerne fikk en grov oversikt fra stortingspresidenten av de viktigste vedtakene som gjennom 150 var diskutert og vedtatt i salen. Å velge ut de viktigste er selvfølgelig en utfordring, ettersom lista er lang.

Det var imidlertid et meget viktig vedtak som presidenten ikke nevnte, nemlig vedtaket av Sameparagrafen i Grunnlova Stortinget vedtok 21. april 1988, og tilføyd ved grunnlovsbestemmelse av 27. mai 1988. Fram til grunnlovsrevisjonen i 2014 hadde denne paragrafen nummeret 110 a, mens den nå finnes i paragraf 108. Etter språkrevisjonen av grunnloven lyder denne paragrafen slik:

”Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.”

Samene er en av de to folkegrup-

pene som den norske nasjonen består av. Likevel var de tidligere ikke nevnt i Grunnloven. Etter sterk trakassering og forsøk på fornorsking av samene gjennom 200 år, var det betimelig at den samiske folkegruppa ble offisielt anerkjent. Det ble de blant annet ved å bli tatt inn i Grunnloven. Sameparagrafen har bidratt til at samenes språk, kultur og samfunnsliv har blitt betydelig bedre ivaretatt. Dette vedtaket hører derfor med til de viktigste vedtakene som Stortinget har gjort.

LEIF BRASETH

Kraapohke istället för Döörte

I mitten av juni biföll den svenska regeringen Dorotea kommuns överklagan av lantmäteriets beslut från 2008 om att kommunen ska heta Döörte på samiska.

Kommunen ska nu heta Kraapohke.

En överklagan lämnades in år 2013 av den samiske samordnaren i kommunen där det äldre ortsnamnet Kraapohke förordades. Att använda Kraapohke är en viktig del i synliggörandet av hela Dorotea kommun, både som Orts- och kommunnamn. Namnet stämmer överens med hur samer förklarar en plats i naturen – översatt betyder Kraapohke inklämd sjö.

Även privatpersoner inom kommunen har överklagat lantmäteriets beslut om det samiska namnet Döörte. De enskilda kontakter som den samiska samordnaren haft med äldre samer ska ha visat att det är ortsnamnet Kraapohke som man känner till och känner sig trygg med.

Även samebyarna Voernese och Vilhelmina södra, med verksamhet i området, har entydigt svarat att man vill ha Kraapohke som officiellt namn för den aktuella orten.

KÄLLA: SAMERADION & SVT SÁPMI BEARBETNING; VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Musikalsk avslutning på visitasen

Nidaros biskop avsluttet visitasen i Saemien Åålmege med gudstjeneste og visitasforedrag på Trones siste søndag i august.

Der oppsummerte han en visitas som startet i juni i fjor og som har blitt avholdt på Røros, Snåsa, Hattfjelldal og nå Trones.

Før biskopens foredrag ble det feiret gudstjeneste i Trones kirke i Namskogan. Her var det engasjert 3 lokale joikere/sangere som med sine bidrag gjorde denne gudstjenesten til en spesiell opplevelse. Det var både tradisjonelle og nyere joiker og gamle og nye

sanger som var oversatt til samisk. For menigheten ble det flott å vise fram noe av det samiske musikklivet og trekke det inn i gudstjenesten.

UTFORDRINGER TIL MENIGHETEN

Biskopen oppsummerte de tre foregående visitasdagene med stikkordene synlighet, gjestfrihet og identitet. En viktig oppgave for kirka og menigheten er å skape arenaer der man kan møtes om disse temaene, dele fortellinger men også samtale om det som kan være vanskelig. Videre utfordret biskopen menigheten til strategisk tenkning når det gjelder gudstjeneste-

FOTO: DAERPIES DIERIE

Tåamma Gælok (Snåsa), Charlotta Kappfjell (Majavatn) og Elen Kristine Utsi (Namskogan) bidrog.

ordning, trosopplæring, diakoni og frivillighet. Hele visitasforedraget vil senere bli gjort tilgjengelig og åpent for alle på bispedømmets nettsider.

EINAR BONDEVIK

Vuasahtalleme Saemien sijtesne:

Lars Dunfjelden vætnoeh

Dan giesien Saemien Sijte vuasahtallemem rihpesti: "Guktie dåemedh, nimhtie sjædta". Åemie Lars Dunfjelden fuelhkie sijhtieh vuesiehtidh maam vytnesjamme.

Tjuetie jaepieh vaaseme mænngan Laara reakadi. Daelie Laaran maanah sijhtieh Saemien Sijten aktene vuasahtallemem darjodh. Vïehkesjadteme Laaran duedtieh tjöongkedh. Fuelhkie guksieh nejpieh Laareste vadtesinie åådtjeme. Laara aaj duedtieh doekeme. Naan dejstie mejtie doekeme, åadtjoejin löönedh vuasahtallemasse.

LARRAN DUEDTIEH VUESIEHTIDH

– Mijjeh dan geerjene daate mujhteme-vuasahtallemem dan hijven sjïdti! Vaajtelem jïjnjh almetjh bætieh tjaebpies

duedtieh vuartasjidh. Laara lij dan væjkele tjaalehtjidh! Susanne Elisabeth Lyngman jeahta. Dïhte Saemien Sijtesne barkeminie jïh beetneh-viertieh syökeme vuasahtallemem darjodh.

TJAALEHTJIMMIEH SOPTSESTIEH

Åemie Lars Sigvart Martinus Dunfjeld reakadi Byrkijisnie, jaepien 1916. Gosse Laara noere, dïhte dovne båtsojne jïh jeatjah barkojne. Gåmmebe Anna Jåma Dunfjeld gon Laarah gåetiëm Harransne ööstigan. Desnie snaahkere-sijjem aaj bigki jïh desnie jïjnjh tjåervie-nejpieh, guksieh jïh jienebem vytnesji. Laara nejpide jïh gukside tjaalehtji. Tjaalehtjimmeste maehete duedtijen åssjalommesh "lohkedh". Tjaalehtjimmie vuesehte guktie saemien vuekie jïh maahtoæerpie Leah.

Susanne Elisabeth Lyngman (Snåase) geerjene gosse tjaebpies vuasahtalleme Saemien Sijtesne.

TEKSTE JÏH GUVVIE:
MEERKE KRIHKE LIENE BIENTIE

Minnesutstilling Lars Dunfjeld

I sommer har Saemien Sijte på Snåsa hatt en utstilling av gjenstander som Lars Dunfjeld

har laget. Utstillingen er et samarbeid mellom familien til Lars Dunfjeld og Saemien Sijte.

Minneutstillingen er satt sammen av både hornkniver og trekokser som er i famliens eie

og lån fra andre. Lars Dunfjeld er mest kjent for sine rikt ornamenterte kniver.

"Joikikal" fra Åarjelhsaemien teatere

– Vi tror dette er verdens første joikespïele/joikikal, et musikkspill med joik som bærende musikkform, forteller produsent og prosjektleder Leammuid Biret Råvdná.

Forestillingen "Plupp – akte joikespïele/en joikikal" er basert på Inga Borgs barnebokserie ved samme navn og er godt utbredt i Sverige. Bøkene er også oversatt til nordsamisk og har blitt kjent i nordsamiske miljø. Nå skal fortellingen bli presentert i en blanding av norsk/svensk og sørsamisk språkdrakt for å kunne møte ulike publikumsgrupper. Den skal også vises for skoleklasser.

SKUESPILLERE PÅ SPRÅKKURS

– Både skuespillere og regissør har tatt kurs i sørsamisk foran denne oppsettingen. Både regissør Haukur Gunnarsson og skuespiller Nils Rune Utsi har arbeidet med Beavvaš og behersker nordsamisk, men sørsamisk blir nytt for dem, sier Råvdná. Nils Rune

Utsi er forøvrig kjent under artistnavnet SlinCraze. Han har høstet stor popularitet og anerkjennelse som rap-artist og kanskje blir det også litt rap i forestillingen.

PLUPP – SYNLIG OM DU TROR.

Øvrige skuespillere er Hilde Stensland og Marte Fjellheim Sarre. Stensland har hovedrollen som Plupp og Fjellheim Sarre spiller Tjeske (Røyskatt) mens Utsi har rollen som Slamma (Lemmen). Åarjelhsaemien Teatere skriver om Plupp at han er en liten figur med blått hår som bor i nærheten av Blåvatnet. Han er i utgangspunktet usynlig for alle mennesker, foruten dem som tror på ham. Slamma og Tjeske er hans to gode venner og sammen møter de utfordringer og nye venner i naturens rike.

I tillegg vil to musikere være med Håvard Hotvedt (keyboard) og Aleksander Kostopoulos (perkisjon).

Neste høst settes joikikalen opp i Sverige med Estrad Norr

Ser fram mot premieren på joikikalen "Plupp". Fra venstre: prosjektleder/produsent Leammuid Biret Råvdná, komponist Frode Fjellheim og manusforfatter Cecilia Persson.

som ansvarlig. Joikikalen er forøvrig et samarbeid mellom Åarjelhsaemien Teatere, Estrad Norr (Östersund), Beavvaš Sámi Našunálateáther og Nord Uni-

versitet. Premieren er satt til 29. oktober i Mo i Rana og spilleplan videre kan man finne på www.asteatere.no

EINAR BONDEVIK

FOTO: STROMSUND.SE

Samiskt rum i Strömsundsskola invigdes

I maj invigdes ett samiskt rum i Vattudalsskolan i Strömsund. Det nya samiska rummet ska bidra till att lyfta både språket och kulturen.

En dörr med en färgstark samisk flagga markerar tydligt ingången till det samiska rummet i Vattudalsskolan i Strömsund. Rummet ska vara ett inspirerande klassrum som på ett naturligt sätt för språket, kulturen och traditionen vidare till de elever som läser samiska i kommunen.

Eleverna har själva varit med och skapat rummet. Väggar är målade utifrån boken "De åtta årstidernas folk", här finns en karta över Saepmie (samernas land) och här finns det samiska alfabetet. I rummet står också en tältkåta som fungerar som ett natur-

ligt undervisningsrum om kultur och tradition med språket i fokus.

SAMISK ARENA

Tanken är att när eleven ser dörren, som är målad utvändigt och invändigt som en samisk flagga, ska de naturligt lägga om till "sitt språk", sydsamiska.

Rummet skapar en "samisk arena" där man naturligt pratar den samiska man kan och gärna blir nyfiken på att lära sig mer. Merparten av all sydsamisk undervisning för eleverna i Strömsund sker på Vattudalsskolan.

Strömsunds kommun är sedan 2010 en samisk förvaltningskommun.

KÄLLA: STROMSUND.SE

BEARBETNING:

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Dukkekomse – Gierhkeme – til menighetsbruk

Saemien Åålmege har fått laget en *dåahkagierhkeme* til bruk i menighetens arbeid. Etter kontakt og rådføring med Duedtie Instituttet på Snåsa for rådføring av mulige sløydere ble resultatet ble at Tomas Tomasson Punde (Brekken) fikk anbudet. Resultatet ble meget vakkert.

Dåahkagierhkeme ble første gang tatt i bruk

Saja Mali Mille Tomasson

Bientie med Saemien

Åålmege *dåahkagierhkeme*.

FOTO: MÉRKE KRIHKE LEINE BIENTIE

under menighetens *Aahketjh jñh Aajjetjh*-samling i juni. Den vil senere bli brukt når barn er samlet i ulike trosopplærings-tiltak. Innkjøpet ble finansiert gjennom midler tildelt fra Nidaros bispedømme.

EINAR BONDEVIK

Trivelig kirkehelg i Johkegaske

Årets Johkegaske-helg ble gjennomført i tradisjonell stil med noen få unntak. Lørdag hadde Luvlie Nåamesjen Dajve (LND) invitert til årsmøte før det ble ringt inn til helg. En av sakene var hvordan LND kunne vara med på feiringen av Tråante 2017. Resultatet av diskusjonen ble at man skal sette fokus på de som lokalt fra området var engasjert i 1917.

For første gang ble det vist lysbilder i Johkegaske. Næjla Joma ordnet med aggregat og bilder og viste de fram på lørdagskvelden. Tema var Johkegaske i før i tia.

Søndagen gikk i en over 30 år lang

tradisjon med gudstjeneste i samarbeid med Saemien Åålmege. Etterpå ble det servert sodd. Over 40 personer deltok søndag.

Kaffekok og prat er viktige innslag i Johkegaske. Fra venstre Ole Mathis Gaino, Jonar Thomasson, Næjla Joma.

FOTO: EINAR BONDEVIK/D

BERTIL JÖNSSON

Samisk torvkåta invigdes i Strömsund

Äldreomsorgen i Strömsund i

norra Jämtland har fått en torvkåta. Den invigdes 3 juni.

– Vi har ett starkt samiskt arv i kommunen som vi vill vårda och föra vidare. Det här är ett sätt, sa kommunchefen Anders Andersson under invigningen.

En solig men blåsig dag i början på juni invigde äldreomsorgen i Strömsund sin torvkåta. Den samiska flaggan vajade stolt i vinden och mange boende og anhøriga var på plats for att delta i ceremonien.

Kommunchefen Anders Andersson höll ett invigningstal. Han og hedersgästen Sakka Nejne knöt sedan symboliskt ihop ett band istället for att klippa isär det.

– Bandknytningen är en symbolisk gest som visar på det gemensamma intresset att arbeta for vår samiska kultur, sa Sakka Nejne.

ANPASSAD FÖR DE ÄLDRE

En torvkåta, derhviegäetie på sydsamiska, är en traditionell samisk bostadsbyggnad. Kåtan i Strömsund är specialanpassad. Syftet är att göra den mer lättillgänglig for de äldre. Exempelvis är dörren lodrät istället for lutande, og golvet inne i kåtan har stenbeläggning istället for ris.

FOTO: PERNILLA GUNNARSDOTTER PERSSON

Mycket folk var på plats i det soliga men något blåsiga vädret. Det bidrog till en härlig stämning.

Meningen är vårdragare og personal inom äldreomsorgen ska använda kåtan under hela året. Torvkåtan är strategiskt placerad i nära anslutning till två äldreboenden.

Efter invigningen passade Per-Otto Salomonsson, som bor på Strömbacka, og Anneli Andersson, som jobbar där, på att fika i solen. Båda två tycker att torvkåtan är ett positivt innslag i boendemiljön.

– Det här blir bra. Vi har redan planer på hur vi kan använda torvkåtan i verksamheten, säger Anneli Andersson.

KÄLLA: STROMSUND.SE

BEARBETNING:

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

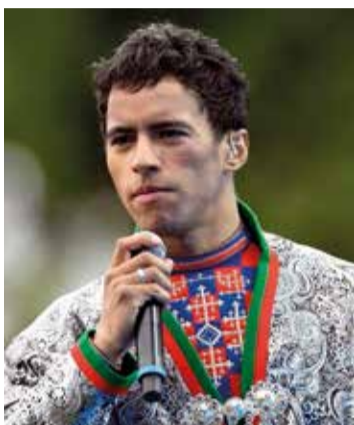
Samiska artister till slottet i Stockholm

De samiska artisterna Jon Henrik Fjällgren, Sofia Jannok, Maxida Märak och Ola Stinnerbom kommer att uppträda på det kungliga slottet i Stockholm den 9-11 september i samband med musikfestivalen Musik på Slottet. Musikfestivalen kommer att fokusera på samerna och de andra nationella minoriteterna.

– I år kommer vi att ha föreställningar och konserter med de fem nationella minoriteterna. Vi är jättestolta över det, säger festivalledaren Anna Eklund-Tarantino.

Sveriges radio: Varför vill ni uppmärksamma Sveriges minoriteter?

– Därför att det är kulturer som är så rika, och de har berikat vår

Jon Henrik Fjällgren.

kultur. Jag tror vi har berikat varandra. Framför allt vill jag framhäva den samiska kulturen som är någonting alldeles fantastisk som vi är så lyckliga att få lyfta på festivalen. Samerna är ju vår ursprungsbefolkning, och den

Ola Stinnerbom.

samiska kulturen ska vi verkligen värna, säger Anna Eklund-Tarantino.

Även tornedalsfinska och romska artister kommer att uppträda under Musik på Slottet som löper hela september månad.

Musik på Slottet har arrangerats i över 40 år och är därmed en av Stockholms äldsta musikfestivaler.

KÄLLA: SVERIGES RADIO SAMT
OLA STINNERBOM
BEARBETNING:
VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Samiskt inslag vid Gåxsjö kulturdagar

Samiska teatern samt dansaren Ola Stinnerbom uppträdde i slutet av juli på Gåxsjö kulturdagar i Strömsunds kommun. Temat för dagarna var *Aernie* (eldstad).

Dansaren Ola Stinnerbom uppträdde vid flera tillfällen under kulturfestivalen. Dels var han med vid invigningen 16 juli, dels höll han dagen efter en föreläsning/föreställning i Gåxsjö kyrka som handlade om den samiska ceremonitrumman, jojken och den samiska dansen. Där berättade han hur han väckt liv i ett svunnet kulturarv samt dansade, jojcade och spelade på sina trummor.

TEATER OM AILO GAUP

Samiska Teatern avslutade kulturfestivalen 24 juli genom att visa föreställningen *Doala Dolat*

Ola Stinnerbom i Gåxsjö kyrka.

Heakkas / Håll elden levande. Föreställningen handlar om Ailo Gaup som var journalist, författare, teaterpionjär, kulturell för-

medlare, respekterad *noaidi* och schaman.

Teaterstycket gör en resa in i hans litterära värld ackompanje-

FOTO: CHRISTINA HÄGGLUND

Ola Stinnerboms trummor vid altarringen.

rad av jojk och musik där människan rör sig mellan verkligheten och drömvärlden.

Det var fjärde året som det hölls kulturdagar i Gåxsjö. Arrangör var Jämtlands läns konstförening och samarbetspartners var regionen, Länskulturen, Strömsunds kommun, Gåxsjö församling, Hamnerdals konstförening och Persson Invest.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Samiskt stipendium till arkeolog

FOTO: GAALTJISE

Ewa Ljungdahl.

Arkeologen Ewa Ljungdahl hade äran att motta Region Jämtland Härjedalens Samiska stipendium 2016.

Hon har under ett decennium arbetat vid det sydsamiska informationscentrumet Gaaltije med att dokumentera de jämtländska

samebyarnas historia och kulturmiljöer.

I Gaaltijes projektet "Lär känna din historia" har Ewa Ljungdahl bidragit till den viktiga kunskapsbanken när det gäller sydsamisk historia genom att publicera flertalet informationsskrifter. Hon

har också hållit föredrag och guidade turer i samiska kulturmiljöer. Stipendiet utdelades den 26 juli i Östersund samtidigt med en rad andra stipendier och kulturpriser från Region Jämtland Härjedalen.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Akar Holmgren förvaltar sitt samiska arv

Härnösands stifts nya flerspråkiga handläggare, Akar Holmgren, tar sitt arv på allvar. Hennes anfader var tolk för samer och nu gör hon samma sak, lär sig samiska för att bli mer kompetent i sin roll som flerspråkig handläggare, där hon ofta måste argumentera för samernas givna plats i kyrkan.

Akar Holmgren, stiftsdiakon och teckenspråkstolk, anställdes i januari 2016 som handläggare för flerspråkigt arbete i Härnösands stift. Hon ansvarar för samiskt, sverigefinskt och teckenspråkigt arbete inom stiftet.

Vid intervjuens början är hon tydlig med att framhålla två saker:

Jag vet vad som krävs för att bli accepterad i en kultur och jag förvaltar ett arv och det är viktigt för mig.

SAMORDNAR FLERSPRÅKIGT ARBETE

Akar Holmgren har arbetat i de dövas värld i 30 år och vet hur hon ska bete sig för att bli accepterad. Det bästa betyget på att hon lyckats i dövkulturen är när döva själva sagt till henne att "Du är som en döv".

Att ha med sig denna förförståelse menar hon kommer att vara en av nycklarna för framgångsrikt arbete med samisk verksamhet inom Härnösands stift.

Huvudsysslän för Holmgren kommer att vara samordningen av det flerspråkiga arbetet på stiftsnivå, men 25 procent av hennes tjänst kommer fortsatt att gälla arbete med döva på församlingarnivå.

FÖRVALTAR ETT ARV

Akar Holmgren bär med sig ett arv som stammar från 1700-talets slut och 1800-talets början. Då arbetade Pehr

Akar Holmgren, flerspråkig handläggare Härnösands stift.

Jakobsson, född 1773, en anfader till Akar, som tolk på tinget i Åsele. Han pratade flytande samiska – vilken dialekt är hon dock osäker på – och följde samer till tinget och tolkade.

– Han var tolk och det är också jag. Genom att lära mig sydsamiska förvaltar jag arvet från honom, säger Akar Holmgren.

Man kan inte undgå att höra stoltheten och glädjen i hennes röst när hon berättar det.

I september 2016 börjar Akar studera sydsamiska på distans via Umeå universitet och med studiesammankomster i Östersund.

INSPIRERA TILL SAMISKT KYRKOLIV

I arbetsuppgifterna som flerspråkig handläggare ingår att stötta och inspirera församlingarna till egna mål så att samiskt kyrkoliv ska utvecklas på den lokala nivån.

Hittills har stiftet påbörjat utbildningsinsatser om samer och den samiska kulturen. Dels gick en riktad inbjudan i våras till församlingarna i stiftet om möjligheten att delta i Gaaltijes sommarkurs om samer som hölls i slutet av juni i Östersund. Av

de tio inbjudna hade bara en person möjlighet att delta, något som kanske kan förklaras med att kursen genomfördes mitt i semestertider. Akar gick själv kursen och det gjorde även Elisabeth Björklund, kyrkoherde i Förlingebygden.

Akar Holmgren vill också inspirera till samtal i församlingarna kring boken om nomadskolan, "När jag var åtta år lämnade jag mitt hem och har ännu inte kommit tillbaka" – Minnesbilder från samernas skoltid som kom ut i februari i år.

Akar menar att det behövs trygga rum och mötesplatser i församlingarna. Hon vet att det finns planer på att starta just sådana samtal i till exempel Funäsdalen.

Det finns också planer på att ta fram en samtalshandledning för att underlätta vid samtalen i församlingarna om exempelvis nomadskoleboken.

DELTA I SAMISKA KYRKODAGARNA

Det kommer också att finnas möjlighet för församlingarna att delta i de samiska kyrkodagarna som hålls sommaren 2017 i Arvidsjaur. Det gäller såväl anställda som ideellt engagerade med speciellt intresse av att utveckla samiskt kyrkoliv.

Akar Holmgren berättar också att det under diakonernas fortbildningsdagar under hösten kommer att finnas ett samiskt tema. Där ska bland annat Sylvia Sparrock från Samiska rådet i Svenska kyrkan och Isak Utsi från Sáminuorra bidra med kunskap.

SKA ETABLERA FÖRSAMLINGSKONTAKTER

Under resten av det här året kommer Akar Holmgren att etablera kontakter med församlingarna runtom i

stiftet. Det finns ju församlingar där man vet att det bor samer, men det kan också finnas fler församlingar där det finns samer.

Akar är noga med att påpeka att hon är ett stöd för församlingarna, inte den som ska driva arbetet. Där har församlingarna ett eget ansvar.

– Varje församling har en församlingsinstruktion där det ska stå hur de ska arbeta med flerspråkighet och mångfald. Jag kommer att vara ett stöd för församlingarna i det arbetet, säger hon.

Akars uppdrag är alltså att vara ett stöd för församlingarna men också att sprida kunskapen om samer på andra beslutsnivåer i kyrkan. Ett exempel är att hon jobbar för att fler personer inom stiftet ska få lära sig mer om samer.

VILL HA KONTAKT MED SAMER

Akar Holmgren är tydlig med att hon vill bli kontaktad av samer ute i stiftet för att få veta vad de vill:

– Jag vill inte hitta på saker som är ointressanta för samer. I mitt arbete känner jag att jag hela tiden ska försöka argumentera för samernas sak. Hur kan jag göra det utan att veta vad ni vill? Hur vill ni samer synas i kyrkan? Hur kan kyrkan bli synlig för er?

Hon säger att det nu är ett mycket gynnsamt läge att lyfta fram idéer och förslag för utveckling av samiskt kyrkoliv i Härnösands stift, dels på grund av nyinrättandet av handläggartjänsten för flerspråkighet, dels för att biskop Eva Nordung Byström är genuint intresserad av just dessa frågor och håller sig väl underrättad om vad som sker inom Akars arbetsområde.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Ny projektmedarbetare för samiska kyrkodagarna

Stina Pavval.

Stina Pavval från Arvidsjaur har anställts för att arbeta med ungdomsdelen av samiska kyrkodagarna 2017.

Hon kommer från Arvidsjaur och är utbildad undersköterska och mentalskötare. Hon har stor erfarenhet av att jobba med större arrangemang, bland annat Arjeplogs filmfestival, och att arbeta med barn och unga. Hon har tidigare arbetat som assistent inom barnverksamheten i Arvidsjaur församling.

Vad ser du fram emot i detta uppdrag?

– Jag ser framemot att lära känna nya människor och skapa nya kontakter, och att se slutresultatet som jag tror kommer att bli mycket bra!

Hur vill du arbeta med ungdomsdelen av kyrkodagarna?

– Jag kommer att tänka: "Hur hade jag själv velat ha det om jag besökte ett sånt här arrangemang". Några mål

jag har är att barnen/ungdomarna ska känna sig välkomna och lära känna varandra, men framför allt att de ska ha roligt och få ett minne för livet, säger Stina Pavval.

Uppdraget som projektmedarbetare för samiska kyrkodagarna sträcker sig fram till årsskiftet.

VIVIANN LABBA KLEMENSSON

Gie jih gusnie ároeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Ordförande: Sylvia Sparrok, tel 0647-352 40.

e-post: syllan3@hotmail.com

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti, Svenska kyrkan

751 70 Uppsala, tel. 018-16 94 91

e-post: lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt församlingsarbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, Stiftsdiakon & Samordnare för flerspråkigt

arbete. Härnösands stift, Box 94, 871 22 Härnösand

Tfn: 0611-254 52, mobil: 076-397 59 35

e-post: akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Samiska krisnätverket

tel: 063-10 12 30 fredagar och söndagar mellan klockan 20 och 24.

Norge

Samisk kirkeråd Generalsekretær: Tore Johnsen,

postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, telef 23 08 12 00,

e-post: tore.johnsen@kirken.no.

Leder: Sara Ellen Anne Eira

Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:

Oddvin Bientie

Saemien ålmegeaerie SÅR/

Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no

epost: monica.kappfjell@kirken.no

Leder: Sigfred Jåma, e-post: shjaama@hotmail.no

medlemmer: Sonja Danielsen, Ina-Theres Sparrok,

Astrid Nordfjell og prest Einar Bondevik.

Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien ålmegea beajjetje áejvie /

daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, telef 993 49 477,

Gløttvegen 2, 7750 Namdalseid

e-post: monica.kappfjell@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Bondevik,

Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902

e-post: prest@samiskmenighet.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,

e-post: diakon@samiskmenighet.no

Leder trosopplæring: Toamma Bientie

Vikar: Margrethe Kristin Leine Bientie

Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd

mobil: 412 88 227, e-post: mb789@kirken.no

Gaske-Nørjen Samienskovle fortsetter ett år til

I revidert statsbudsjett vedtatt i vår ble driften ved Sameskolen i Hattfjelldal sikret for ett år til. Det er imidlertid å forvente at regjeringen ikke ønsker å fortsette driften utover dette. Det er da opp til staten ved Fylkesmannen i Nordland å se til at det foreligger alternativer for samiskundervisning om ikke politikerne forandrer mening. Tiden er derfor på ingen måte over for politisk arbeid i denne saken.

EINAR BONDEVIK

Fler samiska och svenska texter finns på

www.DaerpiesDierie.se

www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift

(klicka på Flerspråkig kyrka)

www.svenskakyrkan.se

(klicka på Kyrka och samhälle, Flerspråkig kyrka)

www.samiskmenighet.no

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge

Telefon (mobil): 0047 474 53 902

e-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktør och ansvarlig utgivare:

Einar Bondevik, adress ovan.

Biträdande redaktør ViviAnn Labba Klemensson

Kaxhön 134, 830 51 Offerdal

Telefon (mobil): 0046 (0)70 545 75 92

E-post: viviann.labba.klemensson@svenskakyrkan.se

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Prenumeration under 2016: 140 kronor.

Avgiften betalas när faktura kommer.

Adressändring och prenumeration

Prenumerations- och adressfrågor hanteras av

tidningens distributør Nordic Gateway,

e-post: produktion@nordic-gateway.se

Grafisk form & repro: Berling Media AB.

Tryck: Pressgrannar AB, Linköping, 2016

**Texter och bilder till
nummer 4 2016 av Daerpies Dierie
skickas senast 26 oktober 2016 till
viviann.labba.klemensson@svenskakyrkan.se**

Skjebnegud

En kristen mann var blitt syk av kreft. Han sa:

– Jeg nekter å tro på noen skjebne i forhold til dette. Jeg vil holde fast ved at det ikke er Guds vilje at jeg skulle bli syk.

Denne uttalelsen står i strid med en oppfatning som mange har, nemlig at det er en mening med alt som skjer: at det som hender er etter Guds plan også i de tilfeller der noen blir rammet av lidelse og vonde ting.

Men den avdøde presten Karsten Isachsen sa i denne forbindelse:

– Det er ikke Guds mening alt det som skjer. Og det som skjer, skjer ikke fordi at det må skje, fordi det er uunngåelig. Sier vi det, sier vi i samme øyeblikk at begrepet bønn er satt ut av kraft. Da blir vårt livssyn mekanisk og Gud blir skjebneguden. En kristen tror ikke på skjebneguden.

I stedet framholdt Isachsen at vi

tror på ham som er Faderen for oss alle.

Denne forståelsen stemmer overens med noen vers i evangeliet etter Matteus. I kapittel 10, versene 29-31 står det slik:

Selges ikke to spurver for en skilling? Og ikke én av dem faller til jorden uten at deres Far er der. Ja, hvert hårstrå dere har på hodet, er talt. Så vær ikke redde! Dere er mer verdt enn mange spurver.

Her framgår det at vi mennesker er mer verdt enn mange spurver. Men enda disse spurvene har mindre verdi enn oss, bryr Gud seg om dem likevel:

– ikke én av dem faller til jorden uten at Gud er der.

Ja, Gud er der!

Faderen for oss alle er altså med også i det som er vondt og vanskelig og uforståelig; i ulykker og katastrofer og sykdommer av alle slag.

Det betyr ikke at Gud vil at det skje. Men derimot handler det om at Gud er tilstedeværende også der. Han svikter ikke.

– Troen på at det finnes en Gud som ser oss og er med oss er det viktigste med kristendommen for meg! Det sa kirketjener og menighetssekretær Kristin Heide Nymoen da hun ble intervjuet av Sandtorg menighetsblad.

Dette er uttrykk for en tillitsfull tro om at Gud er med; alltid og uansett hva som hender oss.

Og siden vi ikke tror på skjebneguden, kan vi legge fram alt det vonde og vanskelige som rammer oss i bønn til Gud. For bønner er ikke satt ut av kraft! Hvorfor skulle Jesus ellers ha lært oss å be "Fader vår"?

Så vær ikke redde! Dere er mer verdt enn mange spurver.

TEKST OG FOTO: LARS JOHNSEN

Bibeletekste

*Jeesuse learoehkidie jeehti:
"Dannasinie dijese jeahtam:
Aellede tjoepdrh mestie jieledh
jallh mejnie gäärvedidh. Jieleme
jienebe goh beapmoe jih redtie
jienebe goh gaarvoeh.*

*Vuartasjidie gaaranasside! Eah
dah seejh, eah tjöönghkh, eah
dogkesh jallh laaroeh utnieh,
læjhkan Jupmele dejtie biepmehste.
Idie dijjiel sagke vyörtégåbpoe
goh ledtieh! Gie dijjeeste maahta
tjoepdrimmigujmie jielemebiejjide
onn' ohtje guhkiedidh? Gosse
idie gænnah dam buektehth,
mannasinie dellie gaajhkijste
tjoepdridie.*

*Vuartasjidie sjædtojde, guktie dah
sjidtieh! Eah dah rååjverosth, eah
gurrieh. Dijjese gujht jeahtam:
Ij Salomo gænnah gaajhkine
sov rieseldahkine gäärveldihkie
goh akte dejstie. Gosse Jupmele
kraesiem reasa, mij daan biejjien
eatnamisnie sjædta jih jirreden
vuabnan biejesåvva, ij sån Jupmele
dijjem gäärvedh – dijjiel vaenie
jaahkoeladtjh!*

*Aellede maa ussjedh mestie
byöpmidih jih jovkedh; aellede
tjoepdrh! Gaajhkh veartenen
almetjh dan mietie tjuhtjeh. Dijjen
Aehtjie hov daajra dijjiel dam
daarpesjidie. Buerebe Jupmelen
rijhkem ohtsedidh, dellie dam aaj
åadtjode. Krærretje, aellieh goh
billh! Juktie dijjen Aehtjien buerie
syjhtede: rijhkem dijese vedtedh'.*

Luvkasen vaentjele 12,22-32/
Evangeliet etter Lukas 12,22-32

Abpe tekstem jih jeatjah
bibelteksth maahtah daesnie
lohkedh: www.bibel.no.
Bibelekste jih "Åssjalommesh"
juakaldahkesne jih eah
sinsitnide jearohks.

Aahketjh jñh aajjetjh

Ruffien aske Saemien Áálmegen aahketjh jñh aajjetjh Aarportesne gaavnesjin. Tryjjes ektesne árrrodh, stáákedidh, bááhkesjidh jñh vytnesjidh! Jñh lustestallin gosse laavloevin jñh svihtjin.

Luhkie-akte maanah sov aahkide jñh aajjide Aarportesne dáeriedin. Gaske-Nöörjen saemienskuvlesne hööllestin. Desnie sjiehteles sijje gaajhkesidie. – Mánnoeh Emma Sophieh utnien luste diekie báatedh! Mov aakove lustestalleminie aeredistie iehkiedasse. Hijven díhte áádtje jeatjah maanaj gujmie áahpenidh. Orre laavlomh aaj liereme. Jñh díhte dan eadtjohke laavlodh! Aahka Irene Kvitfjell soptseste. Dah guaktah ruevtieraaajrojne Lillehammeristie noerhtese báateme.

LAAVLOMH VADTESINIE

Maanah dan fæjjene sjídtin gosse fiereguhte vadtesem áádtjoejin. Elen Kristina Utsi (Namsskogan) orre CD-em dorjeme, «Suvhtedh suvhtedh». Luhkiegovhte laavlomh CD-isnie. Dam CD-em gaajhkesh maanah

Emilie Otervik Hansen (Bleikvasslia) sarjeldahkem dorje.

Aahka Laila Kappfjell Otervik (Øye) viehkehteminie gosse laejpieh bááhkesjeminie.

áádtjoejin. Aelhkie áarjelsaemien güelem lieredh gosse laavloeminie.

CHARLOTTA VAAJESTI

Laavvadahken Charlotta Kappfjell (Maajeh-jaevrie) bööti laavlodh jñh joejkedh. Aahketjh jñh aajjetjh svihtjin jñh daanhtsoejin gosse laavloevin. Charlotta aaj vaajesti baernien bíjre gosse díhte edtji aajjebem dáeriedidh gööledh. –Dah guaktah viermide doereligan. Baahtje jis idtji maehtieh sjeavehth árrrodh gosse viermide jadtedigán. Dellie guelide beelhti, ij mij sjídh. Minngemes, guelieh viermide dabranin. Dellie lyövleheke viermide vínhtsese gie-sedh. Stoerre maajsoe badth sjídti! Charlotta soptsesti.

Irene Kvitfjell (Lillehammer) viehkehte gosse aahkove Emma Sophie værjoe-gierkieh tsagkeminie.

NJAEKIES LAEJPIEH

Aahka Laila Otervik dan fuehpesne tjöövkesne daajjem jurjehteminie. Dellie maanah báetieh viehkine. Jaavvoem dajjese biejieh. Smaaave bááhkesjæjjah dan spaajhte berkíeh. Aahka Laila maanide garmerde gosse laajpetjidie bæssa. Dellie buertiem dealoeh, gaajhkesh áádtjoejeh njaelkies laejpieh byöpmedidh. Laejpieh dan njaelkie gosse dejtie jítje bááhkesjamme! Beapmoej mænngan dellie vytnesjin værjoe-gierkiej gujmie. Voestegh tjoeverin dejtie smaaave gearketjidie tsagkedh jñh mænngan tjæbpies værjoejeh darjoejin.

TEKSTE JÑH GUVVIEH:
MEERKE KRIHKE LEINE BIENTIE

Treff for besteforeldre og barnebarn

I juni arrangerte Saemien Áálmegen/Samisk menighet treff for besteforeldre og barnebarn i Hattfjelldal. Deltagerne bodde på internatet på Sameskolen i Midt-Norge. Der ble

det en helg fylt med ulike aktiviteter. Lørdag var Charlotta Kappfjell på besøk for å joike og synge. Hun fortalte også gamle eventyr. Elen Kristina Utsi (Namsskogan) har nylig

gitt ut en ny cd, «Suvhtedh suvhtedh». Den fikk barna i gave. – Dette er midt i blinken for meg og mitt barnebarn! Vi har det så trivelig her og Emma Sophie har blitt kjent med

de andre barna. Hun er glad i å synge og har lært seg nye sanger på sørsamisk! forteller Irene Kvitfjell.

Språket skal leve

Skole, språk og utdanning for samiske elever var tema for Nidaros biskops tredje visitasdag av Saemien Áálmegen som fant sted den 24. mai i Hattfjelldal. Sameskolen i Midt-Norge er truet av nedleggelse og mange kjenner på utrygghet for framtida.

Gjennom et temamøte på Sijti Jarne ble språksituasjonen belyst. Representanter fra kirke, kultur og utdanning fortalte om sitt arbeid.

UTFORDRINGER I SKOLEN

Fra foreldregruppa ved Sameskolen møtte Irja Kappfjell og Ragnhild Sparrok Larsen som fortalte om hvor viktig samlingene ved Sameskolen er.

– Da kan barna være «nor-

male» for en uke, fortale de. Ellers er det høyst varierende hvor godt lokale skoler legger til rette for språkundervisning, og den kulturelle kompetanse og undervisningen møter man er så godt som fraværende i den lokale skolen. Det er også høyst varierende hvor godt man lokalt legger til rette for fjernundervisningen.

FORANDRING OG MULIGHETER

Tidligere sørsameprest Bierna Leine Bientie fortalte om den store forandringen som har skjedd i kirka. Der alt samisk tidligere ble sett på som synd og mindreverdige oppfordrer kirka nå aktivt til bruk av både samisk språk og kultur. Fra Divvunprosjektet ved Universitetet i Tromsø fortalte Børre Gaup

Biskopen er en god lytter. Her orienterer styreleder Sigbjørn Dunfjell om Sijti Jarne historie og arbeid.

om arbeidet med språkverktøy som mobiltastatur og analyse- og oversettelsesprogram for de samiske språkene.

KOMMUNEN ØNSKER SAMISK

I møtet med Hattfjelldal kommune ble den sørsamiske kulturen fremhevet som viktig. Dialogen med Byrkjæ reinbeitedistrikt ble som omtalt som god. Samtidig så man at det er

lite samisk kompetanse i kommunal barnehage og skole. Kommunen har også sammen med Fylkesmannen i Nordland sett på muligheten til å overta Sameskolen som regjeringen ønsker å legge ned og utdanningsdirektør ved Fylkesmannen, Guri Adelsten Iversen, fulgte også visitasen.

EINAR BONDEVIK